

Катерина Олександрівна ЧИШКО,

кандидат юридичних наук,

старший викладач кафедри адміністративної діяльності поліції факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8810-7950>

ВСТАНОВЛЕННЯ ПЕРСОНАЛЬНИХ ДАНИХ ОСОБИ ПРАВОПОРУШНИКА: ПРОГАЛИНИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ЗАКОНОДАВСТВА, ЩО ПРИЗВОДЯТЬ ДО ЗНИЖЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОБОТИ ОРГАНІВ ПОЛІЦІЇ

На протязі всього існування національної правоохоронної системи органи до завдань яких віднесено забезпечення правопорядку на території держави, щоденно, в процесі реалізації своєї службової діяльності, стикаються з проблемними ситуаціями, які не дивлячись на ґрунтовну правову регламентацію їх діяльності, залишаються неурегульованими. Яскравим прикладом є проблема, що постає під співробітниками Національної поліції, напевно з часів її існування та існування її попередника – міліції, сутність якої стисло можна викласти наступним чином: для складання протоколів і здійснення провадження по справах про адміністративні правопорушення необхідною умовою є встановлення особи правопорушника. Передбачається, що останній повинен самостійно назвати поліцейським достовірні відомості про себе, проте практично на це готов далеко не всякий, при цьому співробітники поліції не мають права оказувати будь-який вплив на особу для отримання подібної інформації. За таких умов документування факту здійснення особою адміністративного правопорушення як і забезпечення відповідного провадження по справі вбачається неможливим. Необхідно також відмітити, що проведення реформи правоохоронних органів, у межах якої було створено Національну поліцію України, суттєво позначилось на удосконаленні змісту «поліцейського законодавства» залишивши ряд недоліків і прогалин, до яких необхідно зарахувати окреслену вище проблему.

Так, при виявленні поліцейським адміністративного делікту він повинен його задокументувати склавши на особу правопорушника протокол про адміністративне правопорушення, що прямо передбачено ч. 1 ст. 254 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП): «про вчинення адміністративного правопорушення складається протокол уповноваженими на те посадовою особою або представником громадської організації чи органу громадської самодіяльності» [1], в якому вказується прізвище, ім'я, по батькові особи, яка вчинила правопорушення (ч. 1 ст. 256 КУпАП). В свою чергу Інструкцією з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції затвердженій наказом Міністерства внутрішніх справ України від 06.11.2015 № 1376 передбачені правила заповнення даного документу, зокрема: «у графі «назва документа, серія, №, ким і коли виданий» – документ, що посвідчує особу (серія, номер паспорта, дата видачі і назва органу, що його видав, або серія, номер іншого документа, що посвідчує особу, яка вчинила правопорушення (службове чи пенсійне посвідчення, студентський квиток тощо), дата видачі і найменування органу (установи, підприємства, організації), що його видав(ла)» [2], ідентичні відомості зазначаються і в постанові по справі про адміністративне правопорушення (п. 3 ч. 2 ст. 283 КУпАП). Між тим, у чинному законодавстві не передбачено жодної норми яка б зобов'язувала особу повідомляти відомості щодо себе чи мати при собі відповідне посвідчення наприклад: паспорт громадянина України, паспорт громадянина України для виїзду за кордон, тимчасове посвідчення громадянина України, дипломатичний паспорт, службовий паспорт. За таких обставин працівники поліції не рідко потрапляють в ситуації де вони фактично безсилі, адже правопорушник із особистих суб'єктивних міркувань, а також для того що б не бути притягненим до адміністративної відповідальності невірною називає відомості щодо себе або взагалі їх замовчує.

За загальним правилом протокол про адміністративне правопорушення повинен бути складений на місці вчинення проступку, інколи на місці складається і постанова (такі випадки регламентуються ст. 258 КУпАП), якщо їх складання неможливе поліцейські уповноважені затримати особу в рамках забезпечення провадження в справі про адміністративне правопорушення (ст. 261 КУпАП, п. 1 Розділу III Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції

затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 06.11.2015 № 1376) на строк, що не може перевищувати трьох годин (ч. 1 ст. 263 КУпАП). Таким чином єдиним «засобом» для встановлення особи правопорушника є його короткострокове затримання, яке об'єктивно є менш суворим «покаранням» для особи, а ніж притягнення її до адміністративної відповідальності та накладення адміністративного стягнення, тому такий засіб у контексті з'ясування персональної інформації вбачається неефективним. Після спливу вказаного строку поліцейські повинні відпустити особу, при цьому адміністративний проступок залишиться без належного документування, що суперечить фундаментальним засадам юридичної відповідальності – принципу невідворотності, зміст якого полягає в тому, що за вчинення правопорушення особа повинна понести юридичну відповідальність.

З огляду на утвердження принципів верховенства права та законності в Україні (ст. 8 Основного закону держави [3]) та безпосередні засади на яких ґрунтується діяльність Національної поліції, серед яких принципи верховенства права, дотримання прав і свобод людини та законності (статті 6, 7, 8 Закону України Про Національну поліцію [4], відповідно), сьогодні «схема» встановлення окремих персональних даних про особу правопорушника виглядає наступним чином: виявлення адміністративного правопорушення – невдала спроба його документування – адміністративне затримання правопорушення – звільнення особи через три години. Насправді кінцевим результатом повинно бути не звільнення особи, а накладення на неї адміністративного стягнення в рамках провадження по справі про адміністративні правопорушення. Безсумнівно така ситуація частково зводить зусилля поліції нанівець і негативно відображається не тільки на ефективності роботи поліції, а і на основному індикаторі визначення останньої – рівні довіри населення до органів поліції, оскільки громадськість не здатна розуміти те, що особа яка винна у вчиненні правопорушення залишається безкарною. Визначаючи це як прогалину в адміністративному законодавстві, необхідно наголосити на необхідності її оперативного врегулювання, наприклад шляхом встановлення адміністративної відповідальності для фізичних осіб за неповідомлення або неправдиве повідомлення відомостей щодо себе на вимогу працівників правоохоронних органів, зокрема органів поліції.

Список бібліографічних посилань

1. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-Х. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1984. № 51. Ст. 1122.
2. Про затвердження Інструкції з оформлення матеріалів про адміністративні правопорушення в органах поліції: наказ Міністерства внутрішніх справ України від 06.11.2015 № 1376. *Офіційний вісник України*. 2015. № 99. Ст. 3405.
3. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996, № 30. Ст. 141.
4. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40-41. Ст. 379.